

ление этого понятия, а также определено его соотношение с другими категориями теории оперативно-розыскной деятельности.

Ключевые слова: *методы оперативно-розыскной деятельности, оперативно-розыскные мероприятия, негласные следственные действия, конфиденциальность, конспирация.*

Geyko K.G. Regarding the notion of methods operational search activity

The article analyzes the different approaches to the definition of methods for operational and investigative activities. The author's definition of this concept, as well as determined by its relation to other categories of the theory of operational and investigative activity.

In the professional literature the concept of operational search measures is considered as crucial. This results from the fact that it's actually a part of the term of operational search activities. But the Law of Ukraine «On operational search activity» does not define the concept of operational search measures and that is its essential limitation; according to experts in field of operational activities it leads to misunderstandings in research but also to serious mistakes in practice of operational units.

The methods of operational search activities: interrogation (intelligence interrogation), inquiry, collecting samples for comparative examination, research objects and documents, establishment of identity, controlled delivery, operational experiment and more are considered. At the same time the operational search measures actually sometimes identified with methods of operational search activities, but, the author says, it is a manifestation of incorrectness of terminology which, of course, should be avoided. Based on the aforementioned author proposes corrected investigative methods of operational search activities: operating supervision (physical and technical); operative comparison; operative experiment; operative interrogation. The above methods provide the basis for specific ways of action to receive information about crimes and persons who committed them or are planning to do.

Given the author analyzed approaches to definition of methods of operational activities they are defined as a system of cognitive techniques (operations) used on the principles of confidentiality and conspiracy during operational search measures or unspoken investigations (search activities) to address the operational and tactical tasks or objectives of criminal proceedings.

Key words: *methods of operational search activity, operational search measures, unspoken investigations, confidentiality, conspiracy.*

УДК 343.98

А.В. Коваленко

**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТА ЯК ЕЛЕМЕНТ
ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОТЕРПІЛОГО
ВІД ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ**

У статті досліджено питання професійної діяльності журналіста як елемента віктимологічної характеристики потерпілого від злочинів проти журналістів у рамках криміналістичної характеристики таких злочинів. Розгля-

нито та класифіковано зв'язки між жертвою та злочинцем, вивчено вплив професійної діяльності журналіста на такі зв'язки, механізм формування кримінальної спрямованості злочинця та слідову картину злочину. На основі віктимологічного аналізу автор запропонував визначення поняття журналіста для потреб КК України.

Ключові слова: *журналіст, професійна діяльність, злочин, потерпілий, злочинець, віктимологічна характеристика, слідова картина.*

Постановка проблеми. Вивчення особи потерпілого при досудовому розслідуванні злочинів виступає засобом отримання криміналістично значимої інформації. Однією з ознак особи потерпілого в рамках криміналістичної характеристики злочину є її віктимологічна характеристика. Під час розслідування злочинів проти журналістів в умовах браку інших джерел доказової інформації, виникає потреба в аналізі професійної діяльності журналіста як елемента віктимологічної характеристики потерпілого від такого злочину.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові та організаційні питання використання відомостей про особу потерпілого під час розслідування злочинів, а також питання криміналістичної віктимології розглядалися в працях Л.В. Франка, В.С. Бурданової, В.М. Бикова, В.А. Журавля, Є.О. Центрова, Б. Холиста, В.О. Коновалової, В.Ю. Шепітька, А.А. Мацоли та інших. Проте, зважаючи на внесення до КК України нових складів злочинів проти журналістів, проблема використання відомостей про професійну діяльність журналіста як віктимологічних даних при розслідуванні зазначеної категорії злочинів лишається актуальною й потребує теоретичного вивчення.

Формування цілей. Метою цієї статті є розгляд актуальних проблем використання відомостей про професійну діяльність журналіста як елемента віктимологічної характеристики потерпілого при розслідуванні злочинів проти журналістів.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом журналісти все частіше стають жертвами злочинів через свою професійну діяльність. За відомостями міжнародної недержавної організації «Репортери без кордонів» у 2012 році в Україні було вчинено 80 нападів на журналістів, а в 2013 році – 120 [1]. За даними Інституту масової інформації, у 2014 році в Україні (у тому числі в зоні АТО) було зафіксовано 7 убивств журналістів; 79 випадків викрадень, утримань та захоплень журналістів; 285 випадків побиття та нападів на журналістів; 104 випадки погроз та залякувань журналістів; 63 випадки нападів на офіси ЗМІ, тощо [2]. Дещо спокійнішою, але все ж невтішною є статистика посягань на журналістів у 2015 році. З початку року по жовтень включно інститут масової інформації зафіксував 1 випадок убивства журналіста; 52 випадки побиття та напа-

дів на журналістів; 84 випадки перешкоджання законній професійній діяльності журналістів тощо [3].

Для посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів Верховна Рада України 14.05.2015 року до КК України внесла чотири нові склади злочину проти журналістів (ст. 345¹, 347¹, 348¹, 349¹), а також доповнила назву розділу XV КК України, до якого увійшли нові склади, словами «...та злочини проти журналістів». Таким чином, законодавець об'єднав нові склади злочину загальною класифікуючою назвою «злочини проти журналістів», а давно відомі практики злочини, потерпілими в яких виступають журналісти через свою професійну діяльність, отримали нову кваліфікацію.

З точки зору криміналістичної класифікації злочинів, найбільш спорідненим та характерним елементом криміналістичних характеристик зазначених складів є особа потерпілого. Як слушно зазначає В.О. Коновалова, особа потерпілого може змінювати свою роль у криміналістичній характеристиці залежно від категорії злочину, виду злочинного посягання, наявності зв'язків між потерпілим та злочинцем, психологічних особливостей потерпілого та його рольових функцій до та під час учинення злочину [4, с. 33]. На наш погляд, у випадку злочинів проти журналістів особа потерпілого стає ключовим елементом, який породжує кореляційні зв'язки з іншими елементами та дозволяє будувати слідчі версії в умовах, коли інформація про такий злочин є досить обмеженою.

Важливе місце в системі ознак, що характеризують особу потерпілого займає його віктимологічна характеристика. На думку Є.О. Центрова, криміналістичні віктимологічні дослідження виходять із того, що в ситуації вчинення злочину доказову інформацію (сліди) залишають не лише дії злочинця, а й дії потерпілого [5, с. 19]. В.О. Коновалова, підходячи до питання віктимності потерпілого в рамках криміналістичної характеристики злочину, додає до традиційної віктимної поведінки потерпілого систему його поведінкової спрямованості, що формується як особистими якостями потерпілого, так і впливом на нього злочинної ситуації [4, с. 35].

Б. Холіст, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова серед багатьох проявів віктимності виділяють безособову, або професійну (соціальну) віктимність, що обумовлена виконанням особою професійних функцій або соціальної ролі [6, с. 73–77; 7, с. 51; 4, с. 36]. Видається, що саме професійна віктимність є основною причиною вчинення злочинів проти журналістів та джерелом формування мотиву злочинця. Проте професійну віктимність не можна отожднювати з професійним статусом особи. Потерпілими від злочинів проти журналістів можуть бути як самі журналісти, які мають власні віктимні ознаки, так і члени їх сімей та близькі родичі, що стають жертвами злочинних посягань через діяльність журналіста.

Виходячи з цього зауважимо, що саме професійна діяльність журналіста виступає основною ознакою віктимологічної характеристики особи потерпілого від злочинів проти журналістів.

Про це свідчить і формулювання ст. 345¹, 347¹, 348¹, а також ст. 171 КК України, що встановлюють обов'язковий зв'язок злочинних посягань проти журналіста, його близьких родичів та членів сім'ї із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності. Таким чином, указаний зв'язок виступає обставиною, що підлягає доказуванню під час розслідування зазначеної категорії злочинів. Більше того, установлення взаємозв'язку злочинного посягання проти журналіста з його професійною діяльністю має неопціміне значення для правильної попередньої кваліфікації злочину та прийняття рішення про внесення відповідних відомостей до ЄРДР.

Під час розслідування цієї категорії злочинів важливо правильно розуміти поняття та сутність професійної діяльності журналіста, визначити коло осіб, які можуть здійснювати таку діяльність. Визначення професійної діяльності журналіста для потреб ст. 345¹, 347¹, 348¹, 171 КК України подано в примітці до ст. 345¹: це систематична діяльність особи, пов'язана із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, теле-радіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Крім того, у зазначеній примітці до статті законодавець чітко визначив способи підтвердження статусу журналіста: «Статус журналіста або його належність до засобу масової інформації підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спільнотою журналістів». На наш погляд, коло осіб, які підпадають під таке формулювання є дещо вужчим, ніж коло осіб, діяльність яких відповідає визначенню професійної діяльності журналіста, наведеному в примітці. Такий підхід значно обмежує право деяких категорій журналістів на правовий захист від злочинних посягань.

Визначення професійної діяльності журналіста, наведене в КК України, значною мірою текстуально збігається з визначенням журналіста в Законі України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», згідно з яким журналіст - це творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює й займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобах масової інформації (у штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України [8]. Поряд із цим, законами України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [9], «Про інформаційні агентства»

[10] та «Про телебачення й радіомовлення» [11] надано кальковані з Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» визначення відповідно журналіста друкованого засобу масової інформації, інформаційного агентства та теле-радіожурналіста. Зазначимо, що Закони України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» та «Про інформаційні агентства» аналогічно з КК України містять вимогу про наявність офіційних документів, що підтверджують статус журналіста.

Такі вимоги піддавалися критиці ще до внесення до КК України зазначених змін. Так, Р. Головенко піддаючи сумніву актуальність законодавчих визначень поняття журналіста та достатність рівня правового захисту журналістів зазначає, що фото- та відеокореспонденти часто не мають офіційного журналістського статусу, та запропонував унести до КК України більш чітке визначення поняття журналіста [12]. А. Прокаєва звертає увагу на застарілість Державного класифікатора професій України та наполягає на наявності в журналіста спеціального посвідчення як гарантії його правової захищеності [13].

Заслугує окремої уваги й посилення у складах злочинів проти журналістів на законній характер професійної діяльності журналіста. На нашу думку, посиленому правовому захисту підлягає лише діяльність журналістів, що не порушує чинне законодавство України.

Цікаво, що серед допустимих сфер реалізації професійної журналістської діяльності, примітка до ст. 345¹ КК України називає всевітню мережу Інтернет. З огляду на поняття професійної журналістської діяльності можна дійти висновку, що в цьому випадку йдеться про так звані «блогерів» – осіб, які ведуть мережевий електронний журнал (англ. blog, від web log, «мережевий журнал чи щоденник подій»). Якщо такі особи виконують вимоги до професійної журналістської діяльності – збирають, одержують, створюють, поширюють, зберігають або іншим чином використовують інформацію для її поширення на невизначене коло осіб через електронний журнал у мережі Інтернет – то вони мають уважатися журналістами.

Схожої позиції дотримується О. Кузнецова, стверджуючи, що блоги можуть використовуватися як платформа для оприлюднення журналістського матеріалу, коли немає змоги його оприлюднити в традиційних ЗМІ [14, с. 121]. Погоджуємося також із П.Г. Салигою, який відносить мережеві електронні журнали до нового типу ЗМІ [15, с. 4]. Такий висновок не суперечить положенням Закону України «Про інформацію». Так, відповідно до статті 22 цього Закону масова інформація – це інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб, а засоби масової інформації – засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації [16].

Віктимність, як елемент характеристики особи потерпілого, найяскравіше проявляється у зв'язках між жертвою та злочинцем. Є.О. Центров запропонував класифікацію таких зв'язків залежно від часу їх виникнення; від характеру взаємодії жертви та злочинця; від обставин виникнення зв'язку [5, с. 27].

Що ж до злочинів проти журналістів, за часом виникнення зв'язок може виникати до вчинення злочину (наприклад, коли діяння злочинця є реакцією на результати праці журналіста – публікації, чернетки тощо), або безпосередньо перед початком учинення злочину (коли діяння є безпосередньою реакцією на конкретні дії журналіста зі збору інформації та підготовки свого матеріалу – здійснення фото- відеозйомок, опитування осіб тощо). Виходячи з цього, пропонуємо для потреб віктимологічного аналізу виділити такі етапи професійної діяльності журналіста:

1) підготовчий – полягає в тому, що журналіст займається первинним збором та аналізом інформації та найбільшою мірою проявляється в інтелектуальній діяльності щодо вибору спрямованості, теми, цілей, методів майбутньої журналістської діяльності;

2) оперативний – включає конкретні дії журналіста зі збору й обробки інформації, а також редакційну діяльність та публікацію матеріалів;

3) подальший етап – починається з моменту, коли майбутній злочинець (безпосередньо, або через третіх осіб) отримує відомості про проміжні, або, після публікації, кінцеві результати журналістської діяльності й включає в себе реакцію злочинця, та третіх осіб на такі відомості.

Із точки зору журналіста, його професійна діяльність на подальшому етапі не завжди зазнає якихось змін порівняно з першими двома етапами, а у свідомості майбутнього злочинця починає формуватися злочинна спрямованість.

На кожному з розглянутих етапів, професійна діяльність журналіста відбивається у слідовій картині злочину. На підготовчому етапі більшість слідів є ідеальними й відображуються в пам'яті журналіста та осіб, з якими він обговорює свою діяльність. Рідше утворюються матеріальні сліди – записи в чернетках, щоденниках. Для оперативного етапу характерним є створення журналістом більшої кількості матеріальних слідів – текстів, фото-, відео-, звукозаписів тощо. На подальшому етапі журналістська діяльність відбивається у свідомості майбутнього злочинця, проте такі ідеальні сліди можуть надалі знайти свій вираз і в матеріальних слідах – повідомленнях, листах, записах тощо.

За характером взаємодії, при насильстві щодо журналіста (ч. 2, 3, 4 ст. 345¹ КК України) та посяганні на життя журналіста (ст. 348¹ КК України), взаємодія між злочинцем та жертвою є безпосередньою (контактною); при погрозі (ч.1 ст. 345¹ КК України) та умисному знищенні чи пошкодженні майна журналіста – частіше опосередкованою.

Цікавим є питання щодо обставин виникнення зв'язку між злочинцем та потерпілим від злочину проти журналіста, які Є.О. Центров пов'язує з наявністю чи відсутністю конфліктних взаємин між ними до скоєння злочину, розвитком таких взаємин та впливом майбутньої жертви на механізм виникнення злочинної спрямованості в майбутнього злочинця [5, с. 27]. Склади перелічених злочинів, сформульовані як діяння з прямим умислом, обов'язково пов'язані з професійною діяльністю журналіста. Таким чином, на момент учинення злочинного посягання, злочинець усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки та бажає їх настання. Ожже, чітко проявляється конфліктне ставлення злочинця до журналіста та його професійної діяльності. Водночас журналіст частіше за все не має конфліктної спрямованості, адже виконує свої професійні обов'язки в рамках закону, проте може усвідомлювати, що його діяльність здатна спровокувати конфліктне ставлення до нього з боку третіх осіб.

Характер зв'язків між потерпілим та злочинцем дозволяє дійти висновку, що саме професійна діяльність журналіста виступає чинником віктимності жертви та причиною вчинення злочину. Блогери, фото-відеокореспонденти, інші особи, чия діяльність підпадає під ознаки професійної журналістської діяльності, але які не мають офіційного статусу журналіста чи документів, що підтверджують їх належність до ЗМІ, мають схожу з професійними журналістами віктимологічну характеристику, та здійснюють аналогічний вплив на механізм формування умислу майбутнього злочинця. Основним безпосереднім об'єктом злочинів проти зазначених осіб, як і основним безпосереднім об'єктом злочинів проти журналістів виступають охоронювані законом суспільні відносини щодо нормальної професійної діяльності журналістів. Тому, на наше переконання, обмеження кола осіб, діяльність яких підпадає під визначення професійної журналістською діяльності, є необґрунтованим і порушує право досить широкої категорії осіб на захист.

Більш доцільною, з огляду на принцип правової визначеності, видається деяка конкретизація поняття професійної діяльності журналіста та вилучення з тексту примітки до ст. 345¹ КК України обмежень щодо підтвердження статусу журналіста або його належності до ЗМІ. Ураховуючи зазначене, рекомендуємо навести єдине визначення поняття журналіста для потреб ст. 171, 345¹, 347¹, 348¹ та 349¹ КК України, що буде базуватися на понятті професійної діяльності журналіста та дозволить більш широко, і при цьому досить чітко визначити коло осіб, які підпадають під дію цієї норми. Пропонуємо внести зміни до КК України та викласти примітку до ст. 345¹ КК України в такій редакції: «Примітка. Журналістом у цій статті та ст. 171, 347¹, 348¹, 349¹ цього Кодексу є особа, яка здійснює професійну журналістську діяльність, тобто систематичну діяльність,

пов'язану зі збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації для її поширення на невизначене коло осіб через будь-які засоби масової інформації, у тому числі друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет».

Нааявність у потерпілої особи статусу журналіста в розумінні зазначеної примітки, зв'язок злочинного посягання з професійною журналістською діяльністю такої особи та законний характер такої діяльності мають бути частиною предмета доказування при досудовому розслідуванні злочинів проти журналістів.

Висновки. Виходячи з наведеного, можна дійти таких висновків:

1. Професійна діяльність журналіста як елемент віктимологічної характеристики особи потерпілого від злочинів проти журналістів, здійснює суттєвий вплив на зв'язок між потерпілим та злочинцем, механізм та момент формування злочинної спрямованості (вини у формі прямого умислу) у злочинця, слідову картину злочину.

2. Для потреб віктимологічного аналізу, на основі дослідження характеру впливу професійної діяльності журналіста на механізм злочину, можна виділити три етапи професійної діяльності журналіста: підготовчий, оперативний, подальший.

3. Поточна редакція примітки до ст. 345¹ КК України обмежує правовий захист деяких категорій осіб, діяльність яких підпадає під визначення професійної діяльності журналіста та які мають аналогічні з журналістами ознаки віктимності. У зв'язку з цим, запропоновано визначення поняття журналіста, що базується на понятті професійної діяльності журналіста та уникає обмеження щодо обов'язкового підтвердження статусу журналіста або працівника ЗМІ.

Використані джерела:

1. 2013 World press freedom index [Електронний ресурс] / Reporters Without Borders. – Paris, 2014. – Режим доступу : http://fr.rsf.org/IMG/pdf/classement_2013_gb-bd.pdf.

2. Хроніка свободи слова 2014 : [посібник] : [Електронний ресурс] / За ред. Т. Романюк ; Інститут масової інформації (ІМІ). – 2015. – Режим доступу : http://imi.org.ua/docs/Hronika_2014_A4_11-print.pdf.

3. Барометр свободи слова за жовтень 2015 року [Електронний ресурс] / Інститут масової інформації (ІМІ). – Режим доступу : <http://imi.org.ua/barametr/51100-barometr-svobodi-slova-za-jovten-2015-roku.html>.

4. Коновалова В. Е. Убийство: искусство расследования : [монографія] / В. Е. Коновалова. – [изд. 2-е доп. и перераб.]. – Х. : Юрайт, 2013. – 320 с.

5. Центров Е. Е. Основы криминалистического учения о потерпевшем : дисс. на соискание ученой степени доктора юридических наук в форме науч-

ного доклада, виконуючого також функції автореферата ; спеціальність 12.00.09 – уголовний процес ; криміналістика і судебна експертиза [Електронний ресурс] / МГУ імені М. В. Ломоносова. – М., 1993. – 56 с. – Режим доступу : <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=82592>.

6. Холыст Б. Факторы, формирующие виктимность / Б. Холыст // Вопросы борьбы с преступностью. – М. : Юридическая лит-ра, 1984. – Вып. 41. – С. 73–77.

7. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / В. Ю. Шепітько ; за заг. ред. акад. НАН України В.Я. Тація – Х. : Право, 2001. – 560 с.

8. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» / Відомості Верховної Ради України від 08.01.1998 – 1998. – № 50. – Ст. 302.

9. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» / Відомості Верховної Ради України від 05.01.1993 р. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

10. Закон України «Про інформаційні агентства» / Відомості Верховної Ради України від 28.03.1995 р. – 1995. – № 13. – Ст. 83.

11. Закон України «Про телебачення й радіомовлення» / Відомості Верховної Ради України від 09.03.1994 – 1994. – № 10. – Ст. 43.

12. Головенко Р. Чому не кожен журналіст є журналістом формально [Електронний ресурс] / Роман Головенко. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/media_law/law/chomu_ne_kozhen_zhurnalist_e_zhurnalistom_formalno/.

13. Покараєва А. Журналісти та дописувачі. Спроба розібратися [Електронний ресурс] / Анна Покараєва. – Режим доступу : <http://civilforum.com.ua/blogi/zhurnalisti-ta-dopisuvatchi-sproba-rozibratisya.html>

14. Кузнецова О. Ідентичність Блога і ЗМІ / О. Кузнецова // Теле- та радіо-журналістика. Збірник наукових праць, 2013. – Вип. 12. – Львів, 2013. – С. 117–123.

15. Салига П. Г. Трансформація мережевих електронних журналів як явища масової комунікації : дис ... канд. наук із соціальних комунікацій : 27.00.05 [Електронний ресурс] / Павло Георгійович Салига. – Київ, 2014. – 15 с. – Режим доступу : <http://issuu.com/sakateka/docs/transformation/c/sc60m04>.

16. Закон України «Про інформацію» / Відомості Верховної Ради України від 01.12.1992 р. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

Коваленко А.В. Профессиональная деятельность журналиста как элемент виктимологической характеристики потерпевшего от преступлений против журналистов

В статье исследован вопрос профессиональной деятельности журналиста как элемента виктимологической характеристики потерпевшего от преступлений против журналистов в рамках криминалистической характеристики таких преступлений. Рассмотрены и классифицированы связи между жертвой и преступником, изучено влияние профессиональной деятельности журналиста на такие связи, механизм формирования уголовной направленности преступника и следовую картину преступления. На основе виктимоло-

гического анализа автором предложено определение понятия журналиста для нужд УК Украины.

Ключевые слова: журналист, профессиональная деятельность, преступление, потерпевший, преступник, виктимологическая характеристика, следовая картина.

A.V. Kovalenko Professional activities of journalist as a part of victimological characteristics of victims of crimes against journalists

The article investigates the question of journalistic activities as a part of victimological characteristics of victims of crimes against journalists within the criminological characteristics of crimes. Studied the statistics of independent media organizations on the number of criminal attacks against journalists in Ukraine over the past four years. Investigated the opinions of scientists about the place of victimological personal data of the victim in forensic characteristics of crimes. Determined that the professional activity of a journalist is the main feature of victimological characteristics of the victim of a crime against a journalist. Studied the legal definitions of journalist, stated opinion on their imperfections. According to the author, the mandatory requirement to confirm the status of the journalist or his identity to the media in a note to Article 345-2 of Criminal Code of Ukraine significantly restricts the right for protection of certain categories of people. In particular, the author speaks about bloggers, photo- video- correspondents and other persons, who do not have special licenses, perform professional journalistic activities and can become victims of crime because of it. Considered and classified communications between the victim and the offender in the mechanism of crimes against journalists. The influence of the professional activities of a journalist on such communications, on the mechanism of forming a criminal mind of the offender and on a trace picture of crime is studied. Based on the victimological analysis, author proposed definition of a journalist for the purposes of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *journalist, professional activity, crime, victim, offender, victimological characteristic, trace picture.*

УДК 343.98

V.V. Kovalenko

**ПІДГОТОВКА МАТЕРІАЛІВ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ
ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН, ПРОДУКТІВ ВИБУХУ ТА ПОСТРІЛУ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ
ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

У статті розглянуто особливості локалізації слідів продуктів пострілу на тілі та одязі особи, яка здійснила постріл. Надано практичні рекомендації щодо здійснення змивів продуктів пострілу з відповідних ділянок тіла живої особи та трупа, формулювання питань експертові при призначенні експертизи вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу при розслідуванні злочинів, учинених із використанням вогнепальної зброї.

Ключові слова: *вогнепальна зброя, постріл, продукти пострілу, змиви, експертиза.*